

Kente sıkışmış çocuğun sesi: Behiç Ak

dosya

Eraslan SAĞLAM

Behiç Ak'ın çocuklar için yazıp resimlediği kitaplarda ağaçların kalbi atar, kuşlar, kediler konuşur, rüzgâr canlanır, insanın doğaya en yakın hâli olan çocuklar sessizce söz alır. Kente sıkıştırılan, doğayla bağı koparılmaya çalışılan çocukların sözcüsüdür Behiç Ak.

Behiç Ak 1956 yılında Samsun'da doğdu. Çocuk kitabı yazarlığı ve çizirliği, oyun yazarlığı ve sanat yönetmenliğinin yanı sıra belgesel film alanında da çalışmaları var. Ak'ın yazarak ve çizerek çocuk edebiyatına armağan ettiği eserlerin pek çoğu doğadan, çocuktan ve kamusal bir alan olan yaşadığımız kentten besleniyor. Beslenme kaynaklarını, fanusunun içindeki muhayyile kudretiyle sınırlamıyor yazar. Sokağa çıkıyor, Cihangir'de geziyor, tiyatroya gidiyor, adaya geçiyor, adaya geçmek için vapura biniyor, tatile gidiyor... Gülümseyen ve gülümseten gözlüklerin ardından "dışarıya" bakarak oynatıyor kalemini. "Polyannavari" bir gözlük değil bu. Yeri geldiğinde en sert, en içimizi yakan ama yine de umut veren sokak eylemlerinde de görüyoruz onu. "Küresel İklim Krizi" eylemlerinden "Tiyatroma Dokunma"ya kadar... Ama gözlükleri hep gülümüyor.

Neredeyse bütün edebi yapıtlarına giren kent meselesindeki "mimar"ın günümüzdeki yerini tek bir cümleyle özetliyor Ak: "Mimarlık bazan bina yapmaktır!" (Burada Behiç Ak'ın mimarlık eğitimi aldığını anmanın tam da sırası kanımca.) Bir söyleşisinde mimarların "tetikçi" gibi davrandığını söyleyen yazar, mimar ve mimari figürlerini de

çocuk edebiyatına taşıyor. Bunu en yoğun okuduğumuz kitabı *Galata'nın Tembel Martısı*. Öyküde Galata Kulesi'nin etrafında bir moda fuarı düzenlenmek üzere. Bununla ilgili bir çalışma başlatılıyor. Bu çalışmanın mimarı ise Osman Bey. Mimar, güvenlik gerekçesiyle kuleyi perdeyle kapatarak başlıyor çalışmasına. Ama bir şeyi atlıyor. Kuleye yuva yapmış ebabil kuşları, bu perde nedeniyle gidip yavrularını besleyemeyecek ve yavrular ölüp gidecek. Mimarın aldığı ilk iş bu! Geleceği bu işe bağlı. Hülya adlı çocuk kahraman, bütün çabasına rağmen bu felaketten vazgeçiremiyor Osman Bey'i.

EBABİLLERİ KURTARMAZSAK

Ana temanın yanında birçok yan tema da yazarın diğer yapıtlarında olduğu gibi akıp gidiyor öyküde. Kitap 2011'de basılmış. Ama bir yan tema var ki 2014'e işaret ediyor. O da internet ve internet aracılığıyla toplumsal muhalefetin örgütlenmesi. İşte bu noktada Gezi süreci, ekolojik mücadele, bu mücadelenin adalet ve hak arama mücadelesine evrimi, bu alanda sosyal medya ve iletişim ağlarının iç içeliği karşımıza çıkıyor. Hülya'nın ağabeyi Emre tarihi cümleyi kuruyor: "Bir

kişinin isteğini karşılamak zordur. Aynı şeyi, binlerce kişi aynı anda isterse, sorunlar şıp diye çözülür." İnterneti devreye sokuyor. Kentsel dönüşüm adı altında -ki bu adı ben koyuyorum- doğanın katline karşı; konuyla ilgili metin ve fotoğrafları, dünya sularını kurtarma grubundan hayvan sevenler örgütüne, kuş sevenler cemiyetinden ayakkabı sevenler derneğine, "kaldırımzedeler.com"dan "ilgisizler.tr"ye kadar her yere yolluyor. Konu, uluslararası platformda büyük yankı buluyor. Ama gelgelelim işler hayal ettiğimiz gibi gitmiyor ve bu muhalefet sadece bilgisayar ekranında kalıyor. Bu ataletin adını ise yine Hülya koyuyor: "İnsanlar, sorunların birbirine mesaj gönderince, sorunların çözüldüğünü sanıyorlar." Aslında yazarın gizli derdini de bu cümleden okuyabiliyoruz. İnternet evet, sosyal medya evet. Ama sokağa çıkmadıkça hiçbir anlamı yok. Sadece bununla da kalmıyor sıkıntı. Bu sanal mecrada bilginin dönüşüme uğrayıp, bir anlamda kirlendiğini de görüyoruz. Küçük katkılarla, yavrularından ayrılan ebabil kuşlarının adı Babil oluveriyor, Galata Kulesi de Babil Kulesi. Behiç Ak, Emre'nin ağzından yine gülümsetiyor: "İnternete kuş giren, fil çıkıyor."

Kedi Adası Behiç Ak Can Çocuk Yayınları, 32 sayfa	Karadeniz'deki Yunus Behiç Ak Can Çocuk Yayınları, 34 sayfa	Güneşi Bile Tamir Eden Adam Behiç Ak Güneşli Kitaplığı, 68 sayfa

Çocuk kitabı yazma serüvenini de aynı naiflikle aktarıyor yazar: "Biz çocukluğumuzda çok kitap okumazdık, incir ağacına çıkardık daha çok. O günleri kaybettiğim için yazıyor olabilirim." Yazmak için iyi bir neden. Tutkulu bir neden. Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı'nda bu incir ağacının benzer hâli ile karşılaşılıyor. Pek çoğumuz adı konmamış büyük aşklarımızı yaşamışsınız ağaçlarla. Oğlum Memo ile ilk fotoğrafımız, onu çıkardığım bir çınar ağacıdır. Koşa koşa Gezi Parkı'na gidişimiz bundandı. Üç-beş ağaç içindi. Ve biz üç-beş ağaca âşık olduk. Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı'nda da aynı aşk var. Tek bir ağaca âşık bütün köy çocuklarını görüyoruz. O kadar seviyorlar, onun yaşadığına, bir insan gibi yaşadığına o kadar inanıyorlar ki yaşlı ağacın babaları gibi yüksek tansiyon hastası olduğunu düşünüyorlar. Kulaklarını gövdesine yaslayıp onun kalp atışlarını duymaya çalışıyorlar. Ama yüksek tansiyonlu çınar ağacını kesiveriyorlar, öldürüyorlar bir çırpıda. Neyse ki yüksek tansiyonlu çocuklar, ellerinde bir fidanla, ağaç diyecek başka bir yer arıyor. Bakarsınız bir gün o ağaçları kesenler, boyunları kestikleri incir ağaçlarının kalınlığına eriştiğinde, başka bir incir ağacından düşüyorlar. Bir düş!

VAPURLAR, KEDİLER, AĞAÇLAR

Behiç Ak denince "Vapurumu vermiyorum!" kampanyasından söz açmak olmaz. Kent olgusuyla ilgili müthiş bir mücadeleyi başlatıp yürütmüştü. Hem ekoloji hem güvenli ulaşım hem de hak ettiğimiz ucuz seyahat içindi bu mücadele. Ama meselenin önemli ayaklarından biri de vapurların kültürel hayatımızdaki önemi. Bu mücadele Behiç Ak, aynı zamanda vapur kullanan, vapur sevdalıları biri olarak

yürütecekti. Bunu 2009'da yayımlanan *Vapurları Seven Çocuk* öyküsünde de okuyorduk: "...İskeledeki simitçi bile, 'Haydi, martılar aç kalsın!' diye bağırarak satardı simitlerini. [...]Boğaz vapurlarında karşılıklı oturulduğundan, birbirlerini tanımayanlar bile, sanki kırk yıllık arkadaşmış gibi çene çalarlardı. Deniz üstünde, en suskun insanı konuşuracak bir konu bulunurdu mutlaka."

İlerleyen bölümde kaleme aldığı bir diyalogda 3. köprüyü de işaret eder yazar: "Bu vapurlar çok eskidi. [...]Bu iki yaka arasında bir köprü daha olsa, otomobille beş dakikada karşıya geçerdik."

Yaşadığımız güncel politik durum ise bir cümlede kendini belli eder: "Aslında yolcuların çoğunluğu vapurlara hayrandı, ama nedense diğerlerinin sesi daha gür çıkıyordu."

Bilinçsiz avlanma ile balık türlerinin yok oluşunu *Karadeniz'deki Yunus*'ta, rüzgârın ne güzel şeylere kadir olduğunu *Rüzgârın Üzerindeki Şehir*'de, tüketim çılgınlığının değerler

sistemini nasıl yok ettiğini *Güneşi Bile Tamir Eden Adam*'da, kuş gözlemciliğinin ve deniz kaplumbağalarının yumurtalarını koruma çabasının çöküşünü *Havva ile Kaplumbağa*'da, hayalimdeki tiyatro fikrini ise *Akvaryumdaki Tiyatro*'da zevkten dört köşe ola okuduk.

Kedileri tabii ki en sona bıraktım, Behiç Ak'ın kediciliğine ve kediciliğine hürmeten. Hepimiz zaman zaman bu hürmetten nasipleniriz zaten. Yazları yazlığa ya da adaya gideriz. Kedi, köpek alırsınız. Tatil biter. Onları orada aç sefil bırakıp, sıcak kışkıklarımıza döneriz. *Kedi Adası*'ndaki kediler de böyle. Sefaletten kurtulmak için bir çözüm arıyorlar ve "kediler sirkisi"ni kuruyorlar. İç burkan ama yine de müthiş bir hayal! *Kedilerin Kaybolma Mevsimi*'ne geldiğimizde ise kendi kedilerimizle karşılaşılıyor: Arsız, Buz, Kırangıç, Miskin, Titrek... Bütün bu isimlerin aslında kendi isimlerimiz, hatta kendimiz olduğunu, gerçeğinde ise hepsinin tek bir kedi, Meraklı Turşucu'nun ta kendisi olduğunu anlıyoruz. Meraklı Turşucu sosyolojik tespitiyle bizi ters yüz ediyor: "...[S]izler bende kendi özelliklerinizi sevdiniz. Aslında, benden daha çok, kendinizi seviyordunuz. Hem de, başkalarının beğenmediği yönlerinizi..."

Behiç Ak'ın yazdıklarından heyecanlanıyorum. Heyecanımı dizginleyemeyip onu telefonla arıyor ve "Neden çocuklar için yazıyorsunuz?" diye soruyorum. Verdiği bir iki cümlelik cevap benim yukarıda yazdığım yüzlerce satıra bedel: "Çevresel felaketlerin yaşandığı günümüzde, çocuklar için yazmak, her şeyin olumlu yönde değiştirilebileceği fikrine yaklaşıyor beni. Büyüklelerin borsasında ise olumlu bir gelecek inancı hiç değer yapmıyor."

Teşekkür ederim Meraklı Turşucu!

Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı Behiç Ak Güneşli Kitaplığı, 32 sayfa	Galata'nın Tembel Martısı Behiç Ak Güneşli Kitaplığı, 92 sayfa	Vapurları Seven Çocuk Behiç Ak Güneşli Kitaplığı, 96 sayfa	Havva ile Kaplumbağa Behiç Ak Güneşli Kitaplığı, 88 sayfa